

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

De voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Binnenhof 4
2513 AA DEN HAAG

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

T 070-456 0000
F 070-456 1111

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Uw kenmerk
2019Z20965 en 2019Z21199

Bijlage(n)
1

Datum 10 december 2019
Betreft Beantwoording mondelinge en schriftelijke Kamervragen
over het Waddenfonds

Geachte voorzitter,

Hierbij - mede namens de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit - de beantwoording van de schriftelijke Kamervragen van de leden Wassenberg (PvdD, ingezonden 1 november 2019) en De Groot (D66, ingezonden 5 november 2019).

Tijdens het Wetgevingsoverleg Water van 11 november 2019 zijn eveneens mondelinge vragen gesteld over het Waddenfonds door de leden Schonis (D66), Wassenberg en van Esch (beide PvdD). Aangezien deze vragen dezelfde strekking hebben als de schriftelijke vragen, worden deze niet apart beantwoord.

Vragen van het lid Wassenberg (PvdD)

Vraag 1

Kent u het bericht 'Waddengeld voor een blacklight golfbaan? Onderzoek naar het Waddenfonds als grabbelton'?

Antwoord 1

Ja, dat ken ik.

Vraag 2

Kunt u toelichten hoe het anno 2019 gesteld is met de natuur in het Waddengebied ten opzichte van 2006, toen het Waddenfonds werd opgericht?

Antwoord 2

Over hoe het is gesteld met de natuur in het Waddengebied en specifiek ten opzichte van 2006 zijn geen gegevens bekend. Wel wordt om de vier jaar door internationale wetenschappers uit Duitsland, Denemarken en Nederland de laatste stand van zaken in beeld gebracht voor wat betreft de natuur in de Waddenzee. In dit Quality Status Report (QSR)¹ wordt de kwaliteit van de Waddenzee in biologische, chemische en fysische parameters beschreven. De rapporten zijn gerangschikt in vijf hoofdonderwerpen: geomorfologie, leefgebieden (flora en fauna), soorten (flora en fauna), menselijke activiteiten en verontreiniging.

¹ Wadden Sea Quality Status Report, Common Wadden Sea Secretariat, Wilhelmshaven, Germany, qsr.waddensea-worldheritage.org

De meest recente QSR (2017/2018) laat zien dat het aantal vissen drastisch is afgenomen en er worden ook steeds minder trekvogels geteld. Hier tegenover staat dat andere soorten weer toenemen en in grote getalen aanwezig zijn. De gewone zeehond bijvoorbeeld is nu weer in ruime mate in de Waddenzee aanwezig. De soortenanalyse uit de QSR toont een negatieve ontwikkeling, hoewel enkele soorten in aantal toenemen. Dit betekent dat de streefbeeld (doelstellingen) met betrekking tot natuurontwikkeling niet worden gehaald. Het QSR maakt duidelijk dat de natuur in de Waddenzee door allerlei omstandigheden onder druk staat en (nog) niet verbetert.

Vraag 3

Erkent u dat het Waddenfonds is opgericht om de natuur in het Waddengebied te versterken?

Antwoord 3

In 2005 is door het toenmalige Kabinet besloten om in de periode 2007-2026 additioneel € 800 miljoen te investeren in het Waddengebied. Deze investering is bedoeld als compensatie voor de negatieve effecten van gaswinning op de natuur- en landschapswaarden in het Waddengebied.

De Tweede Kamer heeft vervolgens als voorwaarde gesteld dat de beschikbare middelen fiftyfifty worden verdeeld over het verbeteren van de natuur- en landschapswaarden en het bevorderen van een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied.

Op 9 juli 2007 is de Wet op het Waddenfonds inwerking getreden. Deze wet vormde de basis voor het verstrekken van subsidies aan projecten die een bijdrage zouden moeten leveren aan de volgende doelen:

- a. Het vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied;
- b. Het verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee;
- c. Een duurzame economische ontwikkeling van het Waddengebied en een substantiële transitie naar een duurzame energiehouding ten aanzien van het Waddengebied;
- d. Het ontwikkelen van een duurzame kennishouding ten aanzien van het Waddengebied.

Vraag 4

Kunt u toelichten hoe het kan dat er 600 miljoen euro subsidie naar economische activiteiten zoals een blacklight golfbaan op Terschelling, klimpark Waddenfun en 'bezingstoerisme' op Ameland gegaan is, maar dat de natuur in het Waddengebied er niet aantoonbaar op vooruit is gegaan door het Waddenfonds?

Antwoord 4

Overeenkomstig het Bestuursakkoord Decentralisering Waddenfonds van 14 september 2011 (zie bijlage) wordt gestuurd op een gelijke verdeling van de middelen aan het eind van de periode van het Waddenfonds (2026). In de (openbare) jaarverslagen biedt het Waddenfonds tussentijds inzicht in de verdeling van middelen over ecologie en duurzame economie.

Bij de instelling van het Waddenfonds is direct € 122,4 miljoen uit het fonds gehaald voor nadeelcompensatie van de kokkelvisserij hetgeen de natuur ten

goede komt. Bij de decentralisatie van het fonds is een efficiencykorting toegepast van € 75 miljoen.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

In de periode voor decentralisatie is € 109,6 miljoen uitgekeerd uit het fonds waarvan € 65,8 miljoen voor natuur en €43,8 miljoen aan economie.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Het Waddenfonds geeft aan dat na de decentralisatie (sinds 2012 t/m juni 2019) € 111 miljoen is verstrekt voor ecologie en € 132 miljoen aan economische projecten. Omgerekend gaat het dan om 46% voor ecologie.

Naast de nadeelcompensatie van de kokkelvisserij is dus over de totale periode tot op heden € 176,8 miljoen aan natuur/ecologie en € 175,8 miljoen aan economische projecten verstrekt. Hieruit blijkt een evenwichtige verdeling tussen natuur en economie conform de doelstellingen van het Waddenfonds.

Er is dus geen sprake van een uitkering van € 600 miljoen aan economische projecten.

Vraag 5

Kunt u een overzicht geven van de projecten, gefinancierd met geld uit het Waddenfonds, met een expliciete natuurbeschermings- of hersteldoelstelling?

Antwoord 5

Op de website van het Waddenfonds (<http://waddenfonds.nl/projecten>) staat een overzicht van alle projecten die gefinancierd worden met geld uit het Waddenfonds onderverdeeld in verschillende rubrieken, zoals natuur en duurzame recreatie en toerisme.

Vraag 6

Hoeveel van deze projecten hebben aantoonbaar bijgedragen aan bescherming en herstel van de natuur in het Waddengebied? Kunt u dat toelichten?

Antwoord 6

Zie het antwoord op vraag 4.

Vraag 7

Kunt u een overzicht geven van de projecten die met geld uit het Waddenfonds zijn gefinancierd zonder expliciete natuurbeschermings- of hersteldoelstelling?

Antwoord 7

Zie het antwoord op vraag 5.

Vraag 8

Kunt u op basis van de bovenstaande gegevens de conclusie trekken dat er de afgelopen jaren sprake is geweest van een 50/50 verdeling van het geld tussen natuur en economie, conform de doelstelling van het Waddenfonds? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Zie het antwoord op vraag 4

Vraag 9

Kent u de conclusie van de tussentijdse evaluatie van 2016, dat voor sommige

projecten die gefinancierd zijn uit het Waddenfonds het risico bestaat op achteruitgang in plaats van vooruitgang van de natuur in het Waddengebied?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Antwoord 9

Ja, die ken ik.

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Vraag 10

Kunt u een overzicht geven van de projecten waarvoor dit risico bestaat en toelichten of en hoe er sprake is geweest van achteruitgang?

Antwoord 10

In de "Midterm-review 10 jaar Waddenfonds: bevindingen en adviezen" van 23 mei 2016 waar het hier om gaat, wordt dit risico toegeschreven aan de zeegrasprojecten. Concreet gaat het om de mogelijke introductie van een pseudo-schimmel. Ten behoeve van het zeegrasherstel is vervolgens door het Programma Rijke Waddenzee (PRW) geadviseerd een speciale werkgroep in te stellen waarin verantwoordelijke partijen samenwerken om beleid, beheer, gebruik en onderzoek te bundelen en beschikbare budgetten samen te voegen. Ook heeft PRW een breed gedragen toekomstvisie opgesteld en een gezamenlijk uitvoeringsprogramma Zeegras 2016-2020. Dit biedt partijen handvatten om samen te werken aan het herstel van zeegras.

Vraag 11

Kunt u aangeven hoeveel geld uit het Waddenfonds gegaan is naar het opbouwen van relevante wetenschappelijke kennis op het gebied van natuurbescherming en herstel?

Antwoord 11

Het Waddenfonds heeft aangegeven dat er jaarlijks € 1,2 miljoen van het jaarlijkse budget van € 28,9 miljoen naar de Waddenacademie gaat, die als netwerkorganisatie bijdraagt aan het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding en die ook positief geëvalueerd is door een onafhankelijk commissie, ingesteld door de KNAW (Evaluatie 2003-2018, KNAW, september 2013). Sinds de decentralisatie geeft de Waddenacademie ook invulling aan de vierde doelstelling van het Waddenfonds, namelijk 'het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied'.

Daarnaast wordt ook met sommige gesubsidieerde projecten een bijdrage geleverd aan het opbouwen van wetenschappelijke kennis op het gebied van natuurbescherming en herstel. De projecten Waddensleutels en Mosselwad zijn goede voorbeelden van de bijdrage die wetenschappelijke kennis kan leveren aan een goed beheer van het gebied en kunnen dienen als voorbeelden voor andere natuurgebieden in ons land.

Vraag 12

Is de constatering uit het artikel, dat het Waddenfonds enorme steken heeft laten vallen in het opbouwen van de noodzakelijke kennis, juist?

Antwoord 12

Het Waddenfonds heeft laten weten dat noodzakelijke kennis over het Waddengebied lang niet op alle terreinen voorhanden is, dan wel is versnipperd over verschillende instellingen.

Wel zijn, sinds de Algemene Rekenkamer daar in 2013 over heeft gerapporteerd, de nodige maatregelen in gang gezet om de kennishuishouding op orde te krijgen. Door het Kernteam Basismonitoring bestaande uit vertegenwoordigers van Rijkswaterstaat, het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de Coalitie Wadden Natuurlijk, de Waddenacademie, de Waddenprovincies, NAM en Tresoar wordt er gewerkt aan een Basismonitoring waarin de monitorings- en meetgegevens van vrijwel alle instellingen in het Waddengebied zijn opgenomen. Sinds 2015 wordt jaarlijks de uitgave "Wadden in beeld" uitgebracht waarin ontwikkelingen en trends zijn opgenomen. Verder zijn er vier grote specifieke kennisprojecten gerealiseerd die in april 2016 positief zijn geëvalueerd, waaronder de bij vraag 11 genoemde projecten.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Vraag 13

Kunt u toelichten hoe het kan dat er nooit iets gedaan is met de aanbeveling om een onafhankelijke monitoringscommissie aan te stellen die de effecten meet van de projecten die gefinancierd worden uit het Waddenfonds? Bent u bereid deze aanbeveling alsnog zo snel mogelijk op te volgen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Nee, het is een aanbeveling van de Noordelijke Rekenkamer en de Randstedelijke Rekenkamer aan de Waddenprovincies.

De provincies zijn van oordeel dat binnen de publiekrechtelijke samenwerking verschillende instrumenten bestaan om na te gaan of subsidieverstrekking zich binnen de kaderstelling beweegt.

In dat licht geeft opvolging van de aanbevelingen 3 (Monitor- en evaluatie-systematiek) en 7 (actieve(re) informatieverstrekking aan Provinciale Staten) van de Rekenkamers aangrijpingspunten om de Provinciale Staten in hun kaderstellende en controlerende rol (meer) te faciliteren.

De provincies hebben aangegeven zich daar graag voor in te zetten. In eerste instantie loopt dit via het Waddenfondsbestuur, omdat zij (primair) beschikt over relevante informatie rond subsidieverstrekking, incl. evaluatieve informatie ten behoeve van beleidsvoering etc. Het Waddenfonds zorgt voor monitoring. In de Jaarverslagen wordt jaarlijks openbaar gepubliceerd over de voortgang en de besteding van middelen in relatie tot de doelen.

Daarbij is de Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds belast met de taak van monitoring en evaluatie van het beheer van het Waddenfonds en de besteding van de middelen ten laste van het fonds. De Commissie vervult deze taak in de vorm van advisering van het Algemeen Bestuur over Jaarverslag en Jaarprogramma.

Vraag 14

Bent u bereid de evaluatie van het Waddenfonds te vervroegen en daarbij zo snel mogelijk te laten uitzoeken wat er nodig is om de natuur beter te beschermen en te versterken en hoe het Waddenfonds daar in de komende jaren aan gaat bijdragen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 14

Nee, zie de antwoorden op de vragen 4.
Uitgangspunt blijft het Bestuursakkoord Decentralisering Waddenfonds uit 2011.

Vraag 15

Bent u bereid het overgebleven geld in het Waddenfonds te oormerken voor projecten die een aantoonbaar positief effect hebben op de natuur in het Waddengebied? Zo nee, waarom niet?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Antwoord 15

Nee, dat is niet volgens de bestuursovereenkomst. Zie hiervoor het antwoord bij vraag 4.

Vraag 16

Deelt u de mening dat het onacceptabel is dat er honderden miljoenen euro's subsidie besteed zijn uit het Waddenfonds zonder dat de natuur er aantoonbaar op vooruit is gegaan? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 16

Nee, deze mening deel ik niet. Er wordt evenwichtig gesubsidieerd in natuur en economie. Het Waddenfonds heeft aangegeven dat door haar verschillende projecten worden gefinancierd die beogen de natuurkwaliteit te verbeteren. Voorbeelden hiervan zijn Wij en Wadvogels, Swimways, experimenten zeegrasherstel, Zoet-zout gradiënt in het Noorderleech en vismigratie, waaronder de aanleg van de vismigratierivier. Het betreft echter projecten waarvan de effecten pas op de lange termijn zichtbaar worden. Wel zichtbaar is bijvoorbeeld de toename van het areaal kwelders, de realisatie van enkele vogelbroedeilanden, een klutenplas en hoogwatervluchtplaatsen.

Vragen van het lid De Groot (D66)

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht 'Het Waddenfonds als grabbelton'?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2.

Klopt het dat er geen onafhankelijk toezicht of toezicht vanuit de Rijksoverheid plaatsvindt op het verstrekken van subsidies uit het Waddenfonds en de resultaten van deze subsidies voor de Wadden?

Antwoord 2

Ja, dat klopt. Zie mijn antwoord op vraag 13 van het lid Wassenberg.

Vraag 3

Klopt het dat het Waddenfonds opgericht is om de natuur in het Waddengebied te versterken ter compensatie van de gasboringen die in dit Unesco-gebied plaatsvinden?

Antwoord 3

In 2005 is door het toenmalige Kabinet besloten om in de periode 2007-2026 additioneel € 800 miljoen te investeren in het Waddengebied. Deze investering is bedoeld als compensatie voor de negatieve effecten van gaswinning op de natuur- en landschapswaarden in het Waddengebied. Zie verder het antwoord bij vraag 3 van het lid Wassenberg.

Vraag 4

Deelt u de mening dat gelden vanuit het Waddenfonds alleen gebruikt dienen te worden voor het versterken van de natuur en omgeving van de Wadden? Kunt u toelichten wat dit voor u betekent (per bewindspersoon)?

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Antwoord 4

Nee, die mening deel ik niet.

De Tweede Kamer heeft bij de instelling van het Waddenfonds de voorwaarde gesteld dat de beschikbare middelen fiftyfifty worden verdeeld over het verbeteren van de natuur- en landschapswaarden en het bevorderen van een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied.

Vraag 5

Kunt u specificeren wat het versterken van de natuur en omgeving van de Wadden inhoudt en wat voor projecten hieronder vallen?

Antwoord 5

Zie het antwoord bij vraag 4 van het lid Wassenberg.

Voor welke projecten hier onder vallen kan ik u verwijzen naar de website van het Waddenfonds waarop alle projecten per rubriek zijn weergegeven.

Vraag 6

Is het Waddenfonds ondersteunend geweest van het landelijk natuurbeleid op en rondom de Wadden? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 6

Ja, uit de Midterm-review "10 jaar Waddenfonds: bevindingen en adviezen" van 23 mei 2016, uitgevoerd door RoyalHaskoningDHV in opdracht van de Waddenprovincies en het Waddenfonds, blijkt dat er meerdere voor de natuur (potentieel) succesvolle projecten zijn ondersteund.

RoyalHaskoningDHV concludeert dat er geen aanleiding is om de hoofdoelen van het Waddenfonds aan te passen. Wel is het van belang om de doelen nader te duiden, bijvoorbeeld in het licht van de actuele tijdsgeest. Bijvoorbeeld door duidelijk te maken om welke externe bedreigingen het kan gaan (denk aan klimaatverandering, eutrofiëring, vervuiling door olie of plastics) of te zorgen voor meer aandacht voor het centrale gebied (het 'natte wad') van het waddengebied en niet alleen de kuststroken en eilanden van het wad.

Vraag 7

Staat u achter het gevoerde beleid van het Waddenfonds, zoals dat tot op heden is gevoerd met het verstrekken van subsidies? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 7

Ik sta inderdaad achter het gevoerde beleid. De doelen en de fifty fifty verdeling staan nog steeds overeind, zoals ook uit de Midterm review is gebleken. Wel is, zoals ook werd geconcludeerd, nadere duiding nodig. Hieraan wordt door de Waddenprovincies en het Waddenfonds inhoud gegeven.

Vraag 8

Hoeveel geld is er vanuit het Waddenfonds terecht gekomen bij de versterking van de natuur in de Wadden en hoeveel bij andere projecten in de drie betrokken provincies?

Antwoord 8

Het Waddenfonds geeft aan dat in de periode na de decentralisatie (sinds 2012 t/m juni 2019) € 111 miljoen aan subsidies is verstrekt voor ecologie en € 132 miljoen aan economische projecten. Omgerekend gaat het dan om 46% voor ecologie. Voor de periode voor de decentralisatie: zie het antwoord op vraag 4 van het lid Wassenberg.

Over de totale periode is er € 176 miljoen subsidie verstrekt aan natuurprojecten en € 176 miljoen aan economische projecten verstrekt. Hieruit blijkt een evenwichtige verdeling tussen natuur en economie conform de doelstellingen van het Waddenfonds.

Vraag 9

Kunt u nader uiteenzetten op welke wijze de Rijksoverheid en de betreffende departementen en bewindspersonen zijn betrokken bij het Waddenfonds?

Antwoord 9

Zie het antwoord bij de vragen 3, 4 en 13 van het lid Wassenberg.

Vraag 10

Delen beide bewindspersonen de mening dat het Waddenfonds per direct onder verscherpt toezicht moet komen te staan en dat er orde op zaken gesteld dient te worden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 10

Nee, die mening wordt niet gedeeld. Zoals reeds aangegeven is het Waddenfonds gedecentraliseerd en gelden de afspraken zoals opgenomen in genoemd Bestuursakkoord.

Vraag 11

Wat moet er gebeuren om het mogelijk te maken dat de Rijksoverheid kan controleren of het geld uit het Waddenfonds goed uitgegeven wordt?

Antwoord 11

De Financiële verhoudingswet (FvW) geeft aan dat Decentralisatie Uitkeringen beleids- en bestedingsvrij moeten worden uitgekeerd aan decentrale overheden.

De Algemene Rekenkamer (AR) heeft in de 'Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018 Ministerie van Binnenlandse Zaken en koninkrijksrelaties', gepubliceerd mei 2019, bij BZK als fondsbeheerder van het Provinciefonds en Gemeentefonds een onvolkomenheid geconstateerd voor de toepassing van het instrument Decentralisatie Uitkering.

Bij betalingen uit het Provinciefonds en Gemeentefonds zijn namelijk bij een groot aantal decentralisatie uitkeringen, waaronder het Waddenfonds, beperkingen gesteld aan de beleids- en bestedingsvrijheid voor de ontvangende decentrale overheden. De Kamer is hierover bij brief van 6 september 2019 (Kamerstuk 35 000 B, nr. 13) door de minister van BZK geïnformeerd.

BZK adviseert voor het Waddenfonds betaling aan de provincies anders te regelen en wel via een op te stellen specifieke uitkering (ministeriele regeling). Via SiSa (single information, single audit) leggen de provincies dan jaarlijks aan mij verantwoording af van de bestedingen ten laste van de specifieke uitkering.

Deze wijziging in de uitbetaling wordt nader uitgewerkt in overleg met de provincies, waarbij het uitgangspunt is verder niets te veranderen aan de situatie die met de bestuursovereenkomst uit 2012 is gecreëerd.

**Ministerie van
Infrastructuur en
Waterstaat**

Ons kenmerk
IENW/BSK-2019/259520

Vraag 12

Hebben de bestuurders van het Waddenfonds zich schuldig gemaakt aan belangenverstrengeling, zoals geschetst in het artikel 'Het Waddenfonds als grabbelton'? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 12

Nee, dat is niet het geval. De publieke belangen van interprovinciale waddensamenwerking, zowel voor wat betreft het Investeringskader Waddengebied als voor het Waddenfonds, betreffen de versterking van ecologie en duurzame economie van het Waddengebied.

Dit betekent dat de binnen het Waddenfonds te behartigen belangen per definitie de door de Waddenprovincies gezamenlijk te behartigen belangen zijn. De taken, bevoegdheden etc. betreffende de samenwerking zijn vastgelegd in de Gemeenschappelijke regeling Waddengebied.

Vraag 13

Kunt u deze vragen voor 11 november (Wetgevingsoverleg Water) beantwoorden?

Antwoord 13

In het WGO Water is afgesproken dat ik de schriftelijke ingediende vragen en de tijdens het WGO Water gestelde vragen in een keer schriftelijk zal beantwoorden.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

drs. C. van Nieuwenhuizen Wijbenga